

tesen a szolgálati utasítás értelmében végzi további teendőit.

Ha ezen közreműködés netalán megtagadtnék, a járőr jogositva nincsen saját felelősségére eljárni, hanem ily esetről a szakaszparancsnokságnak azonnal jelentés teendő.

47. Tűzvész, vizáradás vagy másnemű elemi csapások esetén ama magasztos feladat hárul a csendőrségre, hogy mint éber őre a közjónak az illető egyéneket idejekorán a közeledő veszélyre lehetőleg figyelmeztesse; beállott vész alkalmával pedig a veszélyben levőket teljes erejéből nemcsak segélyezze és védje, hanem még élete kockáztatása, sőt feláldozása mellett is megmentse.

Csak ezen magasztos teendők teljesítése után siet a hatóság és esetleg a tűzoltók segélyezésére annyiban, hogy a rend és biztonság fentartására fordítja figyelmét.

Ezek előrebocsátása után kétségtelen, hogy a csendőr például tűzvész alkalmával közvetlen az oltással — tekintve az előbb jelzett magasabb hivatását — nem foglalkozhatik.

48. A szolgálati utasítás 81. §-a szerint általánosságban kötelessége ugyan a csendőrnek a csempészetet is meggátolni, illetve a jövedéki és vámszabályok áthágói ellen fellépni; mindazonáltal ez irányú ténykedésének — a közbiztonsági szolgálat rovására — talán épen haszonlesésből szinte üzletszerű hajszolássá válnia nem szabad.

49. A csendőrségi szervezeti utasítás 9. §-a szerint szolgálati fellépés alkalmával használni rendelt alakmondat »a törvény nevében« csak nagyobb fontossággal bíró vagy veszélylyel járó esetekben alkalma-

zandó, nehogy a gyakori hangoztatás által e mindenkire nézve következményes fölszólítás a megóvandó hatályosságából veszítsen, mintegy szentségtelenítették s így épen az ellenkező hatást idézze elő, vagy épen csőcselék és gyermekek által esetleg gúnyolódásul használtassék.

Ez alakmondat, úgy szintén a megállítást célzó rákiáltás: »A törvény nevében, megállj!« mindig a vidéken dívó vagy a megszólított által értett nyelven alkalmazandó, mert különben nem lehet fogantja.

50. Irányelvül szolgáljon végül, hogy a csendőrnek mindenkor inkább észszel és ügyességgel, mint nyers erővel kell működni és mindig arra törekedni, hogy a törvényszegők őt észben és ravaszságban fölül ne mulják, mert különben a csendőr minden fáradalma és működése siker nélkül marad, s hivatásának és kötelességének a legnagyobb erőfeszítés mellett sem lesz képes megfelelni.

VIII.

Vasuti felügyelet.

1. Törvényhatósági joggal felruházott városok kivételével, hol ezen szolgálatot a rendőrség látja el, minden őrsállomás-helyen, hol vasuti, illetve gőzhajóállomás van, vasuti, illetve hajófelügyeleti szolgálat létesítendő.

Ezen ügyeleti szolgálat, ha csak a szolgálati viszonyok engedik, minden személyszállító vonatnál, illetve gőzhajónál; nagyobb forgalom, u. m. országos vásár, sorozás, szabadságolt katonák hazajövele, tartalékosok behívása, búcsú, ellenőrzési szemlék stb. alkalmával azonban okvetlenül teljesítendő.

2. Nagyobb vasuti gócz- vagy csomópontokon, melyeken a közönség biztonsága és felügyelete tekintetéből állandó vasuti felügyelet alkalmazása válik szükségessé, ott a vasuti állomás főnöke a felügyeleti csendőr tisztességes elhelyezése végett megkeresendő.

A vasuti felügyeleti szolgálat helyi járőrködés, esetleg az őrsállomáson teljesítendő más egyéb szolgálattal is összeköttetésbe hozható.

3. Az őrsállomáshelyen kívül annak körletében létező több vasuti vagy hajóállomásoknál és folyamatkezeléseknél, ezen felügyelet csak a rendes szolgálatok folyamán teljesítendő akkor, ha a járőr rendes szolgálata alatt egy vasuti vagy hajóállomást oly időben érint, a midőn az állomásra vonat vagy hajó közeledik, esetleg az állomáson áll.

Oly állomásokon, a hol ezen felügyeleti szolgálatot állandóan a községi rendőrség látja el, a csendőrség helyi járőrökkel összekötve a vasuti állomás területét havonta 2—3-szor leportyázni tartozik.

4. A vasuti-ügyeleti csendőr, kinek általában éberség, óvatosság és a legtapintatosabb fellépés nem ajánlható eléggé, köteles magát **mindenki** iránt, mindig komolyan, illedelemmel, nyugodt szerénységgel és előzékenyen viselni, katonai és hatósági személyeknek pedig a tartozó tiszteletet is megadni.

5. Minden csendőrségi előljáró és felebbvalónál, továbbá ministerek, államtitkárok, a sorhad és honvédségbeli tábornokok és törzstiszteknél magát jelenteni, illetve bemutatni tartozik.

6. Mindenekfelett arra kell ügyelnie, hogy minden rendetlenség és veszélyt okozható cselekmény megakadályoztassék és hogy mindenki — álláskülönbség nélkül — a fennálló rendeletekhez alkalmazkodjék; miből követ-

kezik, hogy az ügyeleti csendőrnek, minden indulás és megérkezés alkalmával közvetlen a vonatnál kell lennie.

Rendzavarók és törvényáthágók ellenében a csendőrségi szolgálati utasítás értelmében járandó el s ennek szellemében gyakorlandó ezekre befolyás.

7. Azon utazóktól, kik magukat bármely módon gyanussá teszik; az utazási vagy egyéb igazolvány elkérendő és ezen okmány érvényessége és valódiságáról, valamint a személy azonosságáról meggyőződés szerzendő, azután velök a fejleményekhez képest járandó el.

Lehetőleg minden egyes induló és érkező utas, valamint a vonatról le nem szálló, a kocsiban visszamaradó személyek is szemügyre veendők, a nélkül azonban, hogy a csendőr formasierüleg a különböző kocsiosztályokat bejárna vagy az utazó közöniséget konkrét ok nélkül bármily tekintetben egyéni szabadságukban korlátozná; miután a tapasztalat igazolta, hogy a legtöbb törvénytörtő a tett elkövetése után vasuton vagy gőzhajón menekül.

8. Oly személyekre, kik valamely gyanus czélra mutató ruhát vagy jelvényt viselnek, különös figyelmet kell fordítani és azokat, ha a jelvény törvény által tiltottnak ismertetik fel, a közigazgatási hatósághoz elővezetni, esetleg letartóztatni.

9. A vasuti ügyeleti csendőr első sorban minden, a közigazgatási hatóságtól nyert felszólítás végrehajtására kötelezett.

10. A vasuti állomásfőnök vagy más szolgálatban álló vasuti hivatalnok feladása vagy felszólításai más hiteles személy feladásaival egyenértékűeknek tekintendők, de mégis nagyobb súly fektetendő rájuk

miután ezen hivatalnokok állami felügyelet alatt állván, feljelentéseik alapossága — vagy alaptalanságaért felelősök. Az általuk esetleg gyanusaknak jelzett egyének ellen szigorúan a fennálló szabályok szerint járandó el, valamint a szükséghez képest ezen hivatalnokok hivatalos eljárásaikban támogatandók és személyeik védendőek; az ő hivatalos ügyködésükbe beavatkozni azonban a csendőr soha sincsen hivatva.

11. A csendőrnek a vasuti ügyeleti szolgálatot mindig teljesen felszerelve és felfegyverkezve kell végeznie s ezen szolgálat tartama alatt is fegyverét kezéből kiadnia nem szabad

Ott, a hol az állomáson külön csendőr-őrszoba van, a pihenés csakis ezen helyiségben tartandó.

12. A vasuti ügyeleti csendőr vagy a hason czélból ott megjelenő járőr szabatos és katonás magatartásra van kötelezve; bárkivel és egymás között is fecsegés, tréfálás vagy mulatás a legszigorúbb következmények terhe alatt tilos.

A vonat megérkeztétől annak elindultáig az ügyeleti csendőr vagy járőr a vonat hosszában szabályszerűen lassan portyázni, a be- és kiszálló közönséget éber figyelemmel kíséreni tartozik

Ha azonban nagyobb számú közönség csoportosulna össze a pályaudvaron, akkor a portyázásnak helye nincsen, hanem az ügyeletes vagy a járőr álláspontját többször változtatva oda áll fel, honnan a járókelőket legjobban megfigyelheti.

13. A testületbeli összes tiszttek, mindennemű utazásaik alkalmával (magán-utazásokat sem véve ki), kötelezvék a vasuti ügyeleti csendőrökre vagy járőrökre kiváló figyelmet fordítani és oly csendőröket, kiket szabályellenességen lepnek meg, saját területü-

kön szigorúan felelősségre vonni, más szárny területén észlelt hiányokat pedig a csendőrnek előljáró szárny- vagy szakasz-parancsnokságához följelenteni.

IX.

Fegyverhasználat ellenszegülés vagy üldözés alkalmával.

1. Erre vonatkozólag a csendőrségi szervezeti és szolgálati utasítás, jelesen előbbinek 11., utóbbinak 50. §-a szorosán szem előtt tartandó.

Higgadtság, tapintat, körültekintés, általában észszerű eljárás, nem ajánlható eléggé e tekintetben, miután sokszor elég egy meggondolatlan szó, elhamarkodott mozdulat, hogy az a fegyver időelőtti használatát előidézze, a mi azután a csendőrre nézve könnyen vészthozó lehet.

A legmakacsabb és legkonokabb gonosztevő se legyen képes a csendőrt higgadtságából kisodorni, súlyos következmények terhe alatt óvakodjék a csendőr fegyverét bárki ellen is meg nem engedett módon, p. o. fegyvertusával való lökdösés, taszítás, vagy ütésre stb. használni.

Szorosán a szabályok értelmében eljárva, az ugynevezett kézi tusa csak a legritkább esetben fordulhat elő, ezt tehát megelőzni, lehetetlenné tenni a csendőr feladata.

2. A fegyver használatánál mindig szem előtt tartandó az elérendő cél, tudniillik, hogy az ellenszegülő ellenszegülésre, a menekülő menekülésre tétessék kép telenné. Ha e cél enyhébb fegyver alkalmazásával, a karddal vagy a szuronnyal elérhető, a lőfegyverhez nyulni nem szabad.

A kard vagy szurony használatánál a vagdalózás, illetve az ismételt szurkálás kerülendő, mert az ily eljárással az ellenszegülő csak felbőszítettik. A kardvágásnak, ép úgy a szurony szurásának oly határozottnak kell lenni, hogy az ellenszegülő már az első kardvágással vagy szuronymszurással harczképtelenné tétessék.

3. A kézzel való ütés, taszigálás, semmi körülmények között sem igazolható, egyáltalában a csendőrhöz épen nem illő cselekmény.

Már előfordult, hogy egy egyszerű arculütés rögtön halált idézett elő, ennek pedig következménye: hadtörvényszéki eljárás alapján 1—5 évig terjedő börtön.

4. Fegyvertelen, kötekedő természetű ellenszegülők ellen a fegyverhasználat csak a legvégső esetben veendő foganatba, míg ellenben felfegyverkezett csavargók, rablók, vagy egyébként veszélyes gonosztevők ellen — a szabályok korlátai között — ez a legtágabb értelemben alkalmazandó.

Azon elv, hogy az ily gazembereket minden áron élve kell elfogni, merőben helytelen, s úgy a szolgálat, valamint a csendőr személye biztonságát illetőleg is a legkárosabb következményű lehet. Ajánlatos tehát, ha a fegyverhasználat szükségessé válik, a helyzetet és annak lehető esélyeit gyorsan áttekinteni, az alkalmazandó eljárás felett rögtön határozni, mindezek után pedig ép oly gyorsan és teljes erélylyel cselekedni.

5. Egy esetleges lefegyverzés a legnagyobb szégyen és gyalázat, a csendőr tehát inkább életét áldozza fel, mintsem fegyverétől megváljon s az ily megbecstelenítését túlélje.

X.

Fegyelem, ennek kezelése és gyakorlata.

1. A csendőrségi testületben a fegyelem a szolgálati szabályzat ide vonatkozó határozványainak teljes alkalmazása mellett szigorral de jóakarattal kezelendő, tehát minden előljáró legyen szigorú, de a mellett méltányos és alárendeltjei iránt gondoskodó.

2. Minden előljárónak kötelessége, ha alárendeltje tőle bármi tekintetben felvilágosítást kér, azt neki jóakaró módon megadni s így benne ama bizalmat felébreszteni, melylyel az alárendeltnek a szolgálati szabályzat értelmében előljárója irányában viseltetni kell, a mely azután a szolgálati szabályzat követelte ragaszkodását is eredményezni fogja.

Erélytelen, lágy előljáró nem a testületbe való, mert ennek sajátlagos viszonyai mellett osztagánál mihamar fejetlenség és zürzavar üti fel tanyáját.

3. Gondos, a fegyelem fentartásában helyesen eljáró őrsparancsnok például, az alárendelt, különösen a nem teljesen megbízható csendőreinek folyton, ugyszólva sarkában van; szolgálatukban őket gyakran ellenőrzi, de a laktanyában vagy az állomáshelyen való magaviseletük felügyelése és ellenőrzése végett, saját szolgálatát is különböző időszakban megszakítva váratlanul hazatér, csendőreit otthon is meglepi.

4. Az erkölcsösség és a közszellem fejlesztése minden csendőrségi előljárónak kiváló feladata, miért is, ha osztagában erkölcsi hibák vagy kihágások fordulnak elő, ezek azonnal és alaposan kivizsgálándók, miután ily eljárás mellett könnyen megállapítható, vajjon az egyén romlottsága vagy a nem helyesen gyakorolt, esetleg elhanyagolt felügyelet okozta-e

a bajt, s úgy az okozó, valamint a mulasztással vádolható egyén felelősségre vonandó, vagy megfenyítés végett felsőbb helyre feljelentendő.

5. Hosszú évi tapasztalat által igazolt, megdönthetlen tény az, hogy: ott, a hol az őrsparancsnok alárendeltjeithelyesen felügyeli, szolgálatban és azonkívüli magatartásukat és magaviseletüket figyelemmel ellenőrzi, általában esetleges helytelenkedést és rakonczátlanságokat nem tűr, de saját maga kiváló példás magatartása és magaviselete által alárendeltjeinek mintaképpül szolgál, ott zavar, kihágás és rendetlenség csak kivételes esetekben fordulhat elő; az ily cselekvés és magatartás tehát minden rendű előjáró által minden alkalommal alapelvül tekintendő és követendő.

6. Erkölcsösség nélkül semminemű, de főleg csendőrségi testület pedig épen nem képzelhető; ez, valamint a szolgálat lelkiismeretes, buzgó és sikerteljes kezelése biztosítják tehát csak a hatóságok és a lakosság részéről kivivandó — már a bevezetésben kívánatosnak hangsúlyozott — tiszteletet és bizalmat.

7. A leginkább előforduló kihágások — úgy mint a szolgálatbani vagy azonkívüli ittasság, dőzsölés, kártyázás, adósságcsinálás, takarodón túl engedély nélküli ismételt kimaradás, feslett, rosszhirű személyekkel való barátkozás — túlnyomó részben a szesz italnak mértéken felüli élvezetére vezethető vissza.

Mindezek pedig oly megbélyegző erkölcsi hibák, melyek egyrészt a csendőrnek a lakosság előtti becsületét és magának a testületnek tekintélyét, de másrészt az illető egészségét és anyagi helyzetét is

megrontják, az illetőt tehát csendőrségi szolgálatra egyáltalán alkalmatlannak teszik. Ennélfogva azon csendőr, ki szolgálatban bármily körülmények között csak egyszer is megittasodott, megbizhatatlannak tekintendő s mindaddig, míg a javulásnak határozott és kétségtelen jelét nem adja, az őrsparancsnok és őrslegénysége által figyelemmel kísérendő, ennélfogva legalább egy félév tartamára, ha a szolgálati viszonyok ezt csak némileg engedik, sem őrsparancsnoki helyettesül nem nevezendő ki, sem járőrvezetőül nem alkalmazandó.

8. Oly őrsparancsnok, a ki súlyosabb erkölcsi fogyatkozások miatt megbizhatlanná válik, önálló parancsnoknak nem alkalmas, tehát elmozdításra hozandó javaslatba.

Elvül tekintendő, hogy az ily altiszt előbb, mint egy félév leteltével, ha javulást mutat is, mint önálló parancsnok nem alkalmazható, még ideiglenes minőségben sem; de a szárny vagy a szakasz székhelyére mint másodaltiszt sem osztható be.

9. Feslett életű, rosszhirű nőszemélyekkel való barátkozásnak vagy szerelmi viszornak folytatását vagy ágyás tartását, esetleg vadházasságot, mint az erkölcsi romlás egyik főtenyezőjét, minden rendelkezésre álló eszközökkel lehetetlenné tenni, esetleg szigorúan megtorolni, minden rendű előljáró kötelessége.

Minden csendőr, ki előző jóakaró intés vagy az arra következő fenyítések daczára is ily viszony folytatásával nem hagy fel, a testületből való eltávolításra ajánlatba hozandó.

10. Számos büntetés sem a csapatot, sem az előljárót előnyösen nem ajánlja, az alosztály-parancsnokok

minden alkalommal különösen a becsületérzésre hatni, azt emelni igyekezzenek s hol ezen óvszer nem bizonyulna elégségesnek, csak ott — de akkor érzékenyen — büntessenek.

11. A fegyelem ily módon való kezelését elősegítendő (hogy minden előjáró alattvalóját mielőbb ismerje), ezennel rendeltetik, hogy minden előforduló áthelyezés alkalmával, az áthelyezett csendőr rövid minősítése, valamint büntetéseinek száma és hogy miért büntettetett, az új őrsparancsnokkal szolgálati jegy alakjában, az előbbi őrsparancsnok által közöltessék.

Ezen minősítést tartalmazó szolgálati jegyek a szakaszparancsnokság útján küldendők rendeltetési helyeikre, miért is ezek az ebbeli rendelkezés pontos foganatosítását ellenőrizni kötelezvék.

Ezen tartalmú szolgálati jegyek az őrsön nem iktatandók, hanem mint az őrsparancsnok személyes tájékoztására szolgáló ügydarabok, a kettős-zárú pénztárasztalban zár alatt és az őrsparancsnok saját magán pecsétjével lezárt borítékban őrzendők mindaddig, míg a csendőr az őrsön van, illetve róla újabb minősítés nem állittatik ki, minek megtörténtével azután a régi jegy az újjal együtt a szakaszparancsnokságnak betérjesztendő.

A szakaszparancsnokok az ily régi jegyeket gyűjtik, ezekkel, valamint saját észleleteikkel és tapasztalataikkal, nemkülönben általuk az összes alárendeltjeikről személyesen vezetendő s minden alkalommal, de különösen a szemlék alkalmával kiegészítendő minősítvényi jegyzékkel együtt, biztos alapot nyernek a minősítvényi táblázatok alapos és helyes szerkesztéséhez.

Ha altiszt vagy csendőr más szakasz állományába helyeztetik át, a szakaszparancsnok a minősítvényi jegyzéknek másolatát az új szakaszparancsnokságnak megküldeni tartozik.

XI.

Elszállásolás.

1. A laktanya minden időben — éjjel és nappal — mintaszerű rendben és tisztaságban tartandó.

A szobák, konyhák, árnyékszék, padlás, pincze, istálló, kamara, általában minden a laktanyához tartozó bármely helyiségben uralgó rend és tisztaság, legbiztosabb alapot nyújtanak egy őrsnek gyors megbírálására.

A laktanya udvara csinosan és kertje a rendelkezésre álló eszközökkel czélszerűen rendezendő be és a kertekben, vagy a hol lehet az udvarokban, a legénység üdülésére árnyékos lugasok állítandók fel. Ott, hol árnyékos kert vagy udvar van, a lugas felállítása fölösleges, hanem az árnyékba, vagy a fák alá egy asztal és padok helyezendők.

Gyümölcsfák és virágok, valamint vetemény nemcsak mert díszítik a laktanyát, de azért is, mert a majdnem mindenütt elhanyagolt vagy tudatlanság miatt nem ápoló kertészet iránt a lakosságnak utánzásra méltó példát szolgáltat, továbbá mert a jól gondozott veteményes kert a közgazdálkodás gyarapodását is nagyban elősegíti — minden őrs büszkeségét képezzék.

A hol ez irányban közömbösség észleltetnék, ott a szárny- és szakaszparancsnokok befolyásukat megfelelőleg érvényesítsék, már azért is, mivel a ki az

ilyféle foglalkozást kedveli, az csak erkölcsi jóindulatának adja tanujelét.

2. A butorzat, valamint az összes egyéb laktanyai berendezési tárgyak folytonosan jó és csinos állapotban tartandók fenn; — esetleg előforduló kisebb hiányok azonnal, nagyobbak pedig az évi elengedés alkalmával helyrehozandók.

A butorzat befestése, a hol szükségesnek mutatkozik, minden második évben a nyári évszakban eszközlendő. (Lásd: Örsök gazdaságkezelési utasításának 83. §. 2 és 3 pontjait.)

Helyes gondozás és jókarban tartás mellett két egymást követő évben butorfestés nem válhatik szükségessé.

A vaságyak lábai feketére fényezendők; mihez vasfénymáz szerzendő be.

Egy rend- és tisztaságszerető őrsparancsnok figyelmének egyáltalában a legkisebb részletekre is ki kell terjednie.

Ugy az őrsirodák, mint a legénységi szobák számára — esetleg a szakaszparancsnok közvetítése mellett — jó szerkezetű és jól világító ernyő-lámpák szerzendők be, mert a rossz lámpa tönkreteszi a szemet.

3. A laktanyában, — a hol szükséges — házőrző eb és macska, továbbá éneklő madarak is tartandók, más fényűzési, nem a közgazdálkodás vagyonaéhoz tartozó állatot a legénység a laktanyában nem tarthat.

4. Nehogy a laktanya szomszédságában lakók éjjeli nyugalma az éjjeli időben szolgálatból bevonuló vagy éjjel az őrsre érkező más csendőrök, valamint a

közleni valókkal esetleg megjelenő polgári egyének dörömbözései által zavartassék, de kivált hogy a bebocsátás haladék nélkül megtörténhessék, minden laktanyán egy csengetyű alkalmazandó, mely a laktanyák felvétele alkalmával szerződésileg biztosítandó.

Ha nagyobb laktanyák kapubejárata alatt ama felirat alkalmaztatik: »A koldulás és házalás tilos«, ez ellen ugyan semmi kifogás, de például egyes legénységi szobák ajtajára oly feliratot tenni, hogy: »Az iskolázás ideje alatt polgári egyénnek tiltatik a belépés«, vagy »Ne tessék kopogtatni« stb., valamint más hasonló intőtáblákat kifüggeszteni vagy az ajtókra névjegyeket alkalmazni nem szabad.

5. Őrsparancsnokok, még ha a laktanyákon valami javítás sürgősen szükséges is, felsőbb parancs nélkül a laktanya-tulajdonosokkal semmiféle tárgyalásba sem bocsátkozhatnak, hanem a szükségesnek mutatkozó javításokról, a szárnyparancsnokságnak jelentést tenni tartoznak.

6. Nős altiszt vagy nős csendőrökkel bíró őrsökön a helyiségek beosztását a szakaszparancsnok van hivatalva eszközölni, mely beosztáson az alárendelteknek változtatni nem szabad.

Ugy az őrsiroda, valamint minden egyes, a csendőrök által lakott szoba részére a szivarvégek, dohányhamu és effélék elhelyezésére megfelelő nagyságú kőanyagból (nem cserépből) vagy fémből készült csinos edények a közigazdálkodásból beszerzendők.

7. Minden őrsön, a rendszeresített létszám erejéig, az elszállásolási átalány rovására minden csendőr részére egy kalaptok szerzendő be. E kalaptok át-helyezések esetén is az őrsön marad.

Ezen kalaptok, kéregpapirból házilag készítendő, fénytelen kék papírral vonandó be és semminemű czifrázat vagy felirattal nem látandó el, hanem teljesen simán hagyandó.

8. A laktanya-szabályok szerint előirt, — méreteikre nézve is mindig pontosan megfelelő — fejtáblácskák, lóállásoknál és nyeregbakoknál alkalmazandó táblácskák, szobalajstromok és minden egyéb előirt feliratok mindig a legtisztábban tartandók, mely célból azok fél centiméter széles, zöldre festett bádogszegélylyel ellátott üvegtáblák alá helyezendők.

9. Az őrsiroda- és iskolaszobában a következő kimutatások és táblázatok függesztendők ki:

Az őrsirodában:

1. Beadványi lajstrom.
2. Őrjárat beosztás.
3. Kimutatás az őrsnek a szomszédos őrs, szárny- és szakasz-állomásokhoz való kilométer szerinti távolságáról.
4. Kimutatás az országos vásárokról, melyek az őrs és szomszédos őrsök területein tartatnak, az idő és hely megjelölésével.
5. Kimutatás az őrs területén tartatni szokott bucsukról, a nap és hely megjelölésével.

Az iskola-szobában:

1. A ministerek, katonai előljárók és közigazgatási tisztviselők névlajstroma.
2. A vadászati naptár.
3. A halász-naptár.

4. Az őrstérület térképe.
5. A napirend.
6. Magyar állam térképe.
7. Ūr- és súlymérték-tábla.

Ezen táblázatok csinosan csoportosítva, egymás mellé vagy egymás alá függesztve és mindig tiszta állapotban űveg alatt — ha a gazdasági átalány engedi, ennek rovására középvékony aranyozott — keretbe foglalva tartandók a falon. A magyar állam térképe és az űr- és súlymérték-tábla, vászonra huzva, felső és alsó szélükön 2·5 centiméter széles, barnára festett léczre erősítendő és a felső lécz közepén alkalmazott kis karikán függesztendő a falra.

Az űr- és súlymérték-tábla, a hol külön iskolaszoba van, ott, máskülönben az előszobában vagy a folyosón függesztendő falra.

Ezen térképék és táblázatok oly magasságban és világításban függesztendők fel, hogy hozzáférhetők és mindenki által olvashatók legyenek.

Ezeket kivül más, bárminő egyéb táblázatot kifüggeszteni nem szabad, mi által azonban a lak-tanyaszabályok 37. pontja nem érintetik, hanem továbbra is érvényben marad.

10. Az ágynemű mindig tiszta állapotban tartandó; annak lelkiismeretes kimélése felett őrködni az őrsparancsnok kötelessége.

Az ágyneműn gondátlanság, esetleg rosszakarathból való mocskolásából vagy rongálásából keletkezett hiány mindig az ezt okozó egyén költségére és azonnal helyreállítandó, de az ilyen esetről az illetőnek esetleges megfenyítése végett a szakaszparancsnokságnak jelentés teendő.

Rongyos ágynemű semmi szin alatt nem tűrendő,

mert az ebbeli átalányt azért kapja az őrs, hogy a helyreigazitásokat pontosan foganatosítsa. A hol tehát ez irányban hanyagság észleltetnék, ott az őrsparancsnok felelősségre vonandó.

A szalmazsákok tultömöttek ne legyenek, azok súlya az Illetékszabályok 31. §. 3. pontjában előirt 23 kilogramm súlynál nagyobb nem lehet.

A magánpárnákon csak fehér áthuzat alkalmazható.

A legénységi szobák padlóját fényezni vagy befesteni tilos.

XII.

Iroda-vezetés.

1. Az őrsirodai könyvek, irományok, leltárak, általában mindennemű ügyszerabok és könyvek mindig tisztán tartandók és rendesen vezetendők; az összes irodai jegyzőkönyvek, előjegyzések stb. (Protokolle) lapjai pedig megszámozandók.

2. Katonai parancsnokságok és mindennemű polgári hatóságokkal való levelezésre vonatkozólag — szoros ahhoz tartás végett — következők rendeltetnek:

a) Cs. és kir. közös hadseregbeli, valamint m. kir. honvéd csapatparancsnokságnak, az őrsök részéről közvetlenül kizárólag csak tényvázlatok terjeszthetők be; katonai hatósággal való levelezést igénylő minden más ügyben a szakaszparancsnokságnak teendő felterjesztés.

b) Polgári hatóságokhoz az őrs közvetlen levelezése szintén csak tényvázlatok, továbbá oly jelentésekre szoritkozik, melyekkel valamely hatóságnak az általa kiadott felszólítás folytán teljesített szolgálat eredménye jelentetik, végre oly feljelentésekre, melyek megtételére a szolgálati utasítás 22., 23., 28., 29. és 31. §§-ai határozmányai szerint az őrs utalva van.

A polgári hatóságokkal egyéb különleges és fontos ügyekben való levelezés még akkor is a szakaszparancsnokság által eszközzendő, ha a hatóság efféle ügyben közvetlen az őrsparancsnokságtól követelne is jelentést.

Ilyen eset előfordultával, az őrsparancsnok felterjeszti a hatóság megkeresését, egyidejűleg bejelenti szakaszparancsnokságának mindazt, a mi a hatósággal elintézésésként közlendő lenne; a szakaszparancsnok pedig, a mennyiben az őrs jelentésének adatait — tekintettel a megkeresés elintézésére — kielégítőeknek találja, az elintézést vagy saját hatáskörében eszközli, vagy ha — fontosabb természetű, hatáskörét esetleg túlhaladó ügyekről van szó — a szárnyparancsnokságnak tesz felterjesztést, a hol ismét vagy elintézést nyer az ügy, vagy — a mondottak szem előtt tartásával — a csendőrkerületi parancsnokságnak tétetik jelentés.

3. Fontosabb természetű ily ügydarabok elintézését a szárny- és szakaszparancsnokok — ha szemlekeruton vannak is — mindenkor fentartják maguknak; az ilyenek tehát személyes elintézés végett utánuk küldendők.

4. Elvi kérdések elintézése, őrsök felállítása vagy bevonása stb. kizárólag a csendőr-kerületi parancsnokság hatáskörébe tartoznak: az ily irányú, valamely alosztályhoz közvetlenül érkező megkeresések tehát részletes jelentés mellett, a közbeeső parancsnokságok véleményezésével ellátva, mindig a kerületi parancsnokságoknak terjesztendőek fel.

5. A levelezés tárgyában itt elrendeltek szigorú ellenőrzése szempontjából az őrsök kötelesek, minden általuk szerkesztett és közvetlen kiadott tény-

vázlat, jelentés, felterjesztés stb. fogalmazványát, nemkülönben a hatóságoktól vett mindennemű felhívást — és pedig az utóbbit vagy teljesítés után vagy, a körülményekhez képest, előzetesen — megbirálás és láttamozás végett a szakaszparancsnokságnak előterjeszteni. Ezen ügydarabok tehát csak visszaérkezésük után irattározandók.

A szakaszparancsnokságok kötelessége ezen fogalmazványokat minden alkalommal alapos bírálat alá venni, bármilyen helytelenség észlelése esetén a fennálló szabályok alkalmazása mellett eljárni, az őrsparancsnokot vagy helyettesét kellőleg oktatni, általában oda hatni, hogy míg egyrészt a szolgálat követelményeinek elég tétetik, másrészt szabályellenességek is teljesen elkerültessenek.

6. A csendőrségi szervezeti utasítás 5. §-a előírja, hogy a hatóságok és a szárny-, valamint a szakaszparancsnokságok között a közbiztonság érdekében szakadatlan érintkezés tartandó fenn.

Ezen érintkezés alatt az értendő, hogy említett alosztályok parancsnokai mindazon jelenségeket, melyek felügyeleti körletük közbiztonságára káros befolyást gyakorolnak vagy gyakorolhatnak, a hatóságokkal leginkább személyes érintkezés útján tárgyalják oly célból, hogy az ily jelenségek következményeinek — esetleg megfelelő szabályrendeletek kiadása által is ideje korán eleje vehető legyen.

A közbiztonságra káros befolyást gyakorló jelenségek például a következők lehetnek: fegyveres csavargók megjelenése, büntetendő cselekményeknek egy vidéken való sűrű elkövetése, az igazolvány nélküli csavargóknak elszaporodása és ezek kihívó alkalmatlankodása, a cseléd- és pásztorügylek rende-

zetlen volta és ez utóbbiak fegyvertartása, a cigányoknak korlátlan kóborlása, az idegen rendészetnek a községekben lanyha vagy éppen semmiféle kezelése stb.

Oly megye székhelyeken, a hol csak szakaszparancsnokság van, említett érintkezést a szakaszparancsnok tartja fenn, a ki azonban a megyei fő- vagy alispánhoz intézett minden írásbeli megkeresés és értesítés fogalmazványát, a szárnyparancsnokságnak bemutatni tartozik.

Oly megyei székhelyeken, a hol szárnyparancsnokság is van, ezen érintkezést a szárnyparancsnok tartja fenn.

Szemlék alkalmával pedig a csendőrtisztek a közigazgatási hatóság és a bíróság főnökével, a szolgálat érdekében — a szükséghez képest szintén érintkezzenek.

7. A túl sok írás és írási munkálat csakis az elméleti oktatás és a közbiztonsági szolgálatnak lévén hátrányára, elvül tekintendü, hogy úgy az őrs-, valamint a szakaszparancsnokságok ilyenektől lehetőségig megkímélendők.

A szakaszparancsnokságok a szolgálati utasítás 116. §-ában előirt szolgálati könyveken kívül csak a következőket vezetik:

- a) Iktató a katonai titkos ügyekről.
- b) Kimutatás a legénység őrsönkénti elhelyezéséről.
- c) Minősítvényi jegyzék az összes altisztek és csendőrökről.
- d) Jegyzék a megtartott czéllövészetéről.
- e) Áttekintés az őrsök névszerinti állományáról, táblázat-alakjában készítendő és falra függesztendő.
- f) Oktatólagos parancsok gyűjteménye, tárgymutatóval.

g) Jegyzetek a statisztikai adatokról (lásd XVIII. fejezetet).

Minden szakaszparancsnok szakasza területéről egy részletes térképpel legyen ellátva, melyen az egyes őrskörletek berajzolva legyenek.

8. A kikülönített szakaszparancsnokságok ezen kívül még a következőket vezetik:

a) Havi büntetési jegyzőkönyv, melybe az általa kiszabott fegyelmi fenytések a kiszabás után azonnal bevezetendők.

b) Orvosi vizsgakönyv azon egyénekre vonatkozólag, a kiken a szakaszfogda - helyiségben fegyelmi fenytések hajtottak végre.

A fegyelmi fenytések helyes kiszabása tekintetéből a szakaszparancsnokságok a szakaszbeli legénység eredeti büntetési jegyzőkönyv-kivonataival a szárnyparancsnokságok által ellátandók.

9. Az őrsökön a szolgálati utasítás 107. §-ában előirt könyveken kívül csak a következő jegyzékek vezetendők:

a) Jegyzék a kideritetlen maradt közbiztonsági zavarokról.

b) Őrjáratilajstrom.

e) Jegyzék a feltételesen szabadságolt fegyenczek és másként is rendőri felügyelet alatt álló egyénekéről (1füzet).

d) Nyomozó könyvek.

e) Előjegyzési könyvek.

f) Jegyzék a szárny területén lakó közártalmú egyénekéről (szárnyparancsnokság által kiadva).

g) Gazdálkodási könyv.

h) Átalányszámla-könyv.

i) Szemle-jegyzőkönyv.

j) Gyengélkedők könyve.

Más bármily természetű előjegyzésekkel a legényiséget terhelni nem szabad. Magától értetik, hogy a közbiztonsági szolgálatra vonatkozó észleleteit minden csendőr magának feljegyezni köteles és ezen jegyzeteket szolgálatba és pedig az őrzési táskában magával is viheti. Bezárólag 7 fővel bíró őrsökön, a nyomozókönyvek 2 példányban, 8 fővel és azon felül rendszeresített őrsökön pedig 3 példányban vezetendők.

Az oktatólagos és egyéb tanulságos rendeletek és utasítások minden őrsön — iskolázás céljából — külön, de egy csomagban őrzendők és egy tárgymutató mellett tartandók nyilván.

Az őrsiroda asztalának rendezése és rendben tartására a *H*/. alatti melléklet irányadó.

H) melléklet

10. Minden beadványhoz, melyre nyomtatott vagy kézi sajtón készült űrlap van, föltétlenül az ilyen űrlap használandó. Nem türendő tehát, hogy az ily beadványokat az őrsparancsnok maga rovatozza, vagy azokat a csendőrök által rovatoztassa; mert az ily munkálatok csak a szolgálat hátrányára időt rabolnak. Oly őrsparancsnok, a ki nyomtatott beadványok helyett kézzel rovatozottakat terjeszt fel, mindig felelősségre vonandó. A különböző jegyzőkönyvekbe (állomáshozzájárulási könyv, iktató, nyomozókönyv stb.) lap betoldásokat nem szabad alkalmazni, hanem ha ily könyvek beteltek, egészen újakkal pótlendók.

A szárnyparancsnokságok oly kereskedőktől, a kik előírászerű csendőrségi nyomtatványokat raktáron tartanak, minden őrsük számára árjegyzéket szerezzenek be, melynek alapján az őrsparancsnokok a szükséges nyomtatványokat maguknak az illető kereskedőtől esetről-esetre közvetlenül megrendelik.

A szárnyparancsnokságok az illető kereskedőkkel — az esetleges kedvezmények megadása céljából — érintkezésbe lépjenek.

11. Oly őrsön, hol másod altiszt is van, az őrsiroda vezetése időnként ő reá bízandó, hogy magát ebbe is begyakorolja.

XIII.

Pénztárak.

1. A pénztárak mikénti kezelését a csendőrőrsök »gazdászatzkezelési utasítás«-ának 1—7. §-ai írják elő.

Szemle alkalmával a rovincsolás csak a bizottsági tagok jelenlétében történhet; s annak végeztével a pénztár ismét ezek által bezárandó.

2. Szemle alkalmával azon esetben, ha a pénztár-bizottsági tagok egyike a pénztárkulcsot szolgálatba magával vitte és bevonulása a szemle tartama alatt várható, minden szemlélő előjárónak jogában áll, az esetleg hon levő második pénztár-bizottsági tagtól a pénztárkulcsot átvenni és azt a távol levő pénztár-bizottsági tag bevonulásáig magánál tartani.

XIV.

Közgazdálkodás.

1. Közgazdálkodás alatt a csendőrök közétkezési betéteiből, a termelt élelmi cikkekből, nemkülönbén a tartott vagy felnevelt élelemre szánt hasznos házi állatokból és azok termékeiből, végre a gazdasági átalányból a közgazdálkodásba bevételezett összegekből keletkezett és a résztvevők közös tulajdonát képező vagyon értendő.

2. Minden őrsön, a melynek állományában legalább is három nőtlen csendőr van, továbbá a pótlókeretnél és a tanosztályoknál közzgazdálkodás vezetendő.

Egyes nőtlen csendőrnek vagy altisztnek külön gazdálkodást vezetni nem szabad.

3. Minden közzgazdálkodást egy bizottság vezet, mely áll:

a) a pótlókeretnél:

a pótlókeret parancsnoka által kijelölt őrmesterből és egy altisztből;

b) a tanosztályoknál:

a tanosztály-parancsnok által kijelölt oktató altisztből és egy altiszti tanonczból; a próba-csendőrök közzgazdálkodásánál pedig: a tanosztály-parancsnok által kijelölt oktató altisztekből;

c) az őrsökön:

az őrsparancsnokból és egy csendőrből.

Ezenkívül minden bizottsághoz még egy csendőr is tartozik, ki mint számadást ellenőrző közeg működik; ezen ellenőrző csendőr, a közzgazdálkodásban részes legénység által jelöltetik ki.

Próbacsendőr sem közzgazdálkodási bizottsági tag, sem pedig ellenőrző nem lehet.

A laktanya-szabályok 86. pontjában előirt gazdálkodási könyv vezetésére kijelölt csendőr (bizottsági tag), ha csak tehető, a gazdálkodás iránt érzékkel bíró, tapasztalt és értelmes egyén legyen. Ezen csendőrök ily alkalmazásban lehetőleg huzamos ideig hagyandók.

4. A jó gazdálkodás megalkotására a következő kellékek szükségesek:

a) egy idősebb kora, becsületes, gondos és házi gazdálkodáshoz értő főzőnő;

b) az őrök által nem termelt élelmi cikkeknek első kézből és nagyobb mennyiségben való bevásárlása ;

c) baromfi- és sertéstartás ;

d) egy jó és megfelelő területű veteményes kert helyes művelése, nemkülönben a hol csak lehetséges, néhány hold földnek — a közgazdálkodás rovására való bérlete és okszerű megmunkáltatása ;

e) a fehérruhanemű-mosás és kenyérsütés házilag való kezelése ;

f) a helyi viszonyokhoz képest tyúkok, galambok, réczék, libák és egyéb élelemre szánt hasznos házi állatok tenyésztése ;

g) az őr által fölös mennyiségben termelt élelmi cikkeknek, valamint az őr által fölös számban tenyésztett élelemre szánt hasznos állatoknak és azok termékeinek czélszerű értékesítése ;

h) méhek tartása.

Ad a) Az őrsfőzőnő megválasztására vonatkozólag a laktanya-szabályok 17. pontja mérvadó. Minden őr legénysége oda törekedjen, hogy közös vagyonának kezelésére egy teljesen megbízható, élelmes, rendszerető és tiszta, a gazdálkodáshoz és a házi állatokkal való bánáshoz, valamint a veteményes kert műveléséhez és a terményeknek télire való eltevéséhez és gondozásához, különösen pedig a jó főzéshez értő főzőnővel rendelkezzen, mert csakis ily főzőnő képes a közgazdálkodás gyarapodását előmozdítani.

Oly főzőnők, a kik izletesen főzni nem tudnak, őrökön nem türendők, mert ily nők, eltekintve, hogy az ételekhez szükséges élelmi cikkek helyes feldolgozását nem értik — rendszeren szükségtelenül többet használnak fel — tehát pazarolnak, ezen felül rossz

főztükkel a csendőrök egészségét is veszélyeztetik, mert semmi sem támadja meg hamarább az ember egészségét, mint a rosszul vagy izetlenül elkészített étel.

Mindazon őrsfőzőnők, a kik részegség, erkölcstelen vagy könnyelmű életmód, esetleg hűtlen kezelés miatt egy őrsről elbocsáttatnak, újból szolgálatba fel nem vehetők. E célból az ily őrsfőzőnők neve — a szárnyaknál az őrsfőzőnőkről vezetett jegyzék utolsó lapján — az erkölcsi fogyatkozás rövid megnevezésével előjegyzendő és az összes őrsök erről értesítendő.

Hogy pedig ily romlott nőknek más szárny területén való felvétele is lehetőleg megakadályoztassék, elrendeltetik, hogy ha egy őrsfőzőnő egy más szárny őrsére akar szegődni, az illető őrsparancsnok azon őrsöt, a melyen ezen nő legutoljára szolgált, az elbocsátás okának közlése végett megkeresni tartozik. Ha a szolgálatból való kilépés és az újra való belépés között hosszabb idő telt volna el és e miatt a megkeresett őrsparancsnokság a szóban levő nőről kellő felvilágosítástadni nem tudna, akkor az előljáró szárnyparancsnokság útján kérendő ki a szükséges felvilágosítás azon szárnyparancsnokságtól, melynek területén a nő legutoljára szolgált. Ezen felvilágosítások szolgálnak azután az illető őrsfőzőnő felvételénél alapul.

Ad b) A télire elteendő élelmi czikkek, melyeket az illető őrs maga nem termelhet, apránkint semmi szín alatt sem vásárolhatók be, hanem a kellő időben, midőn áruk a legolcsóbb, oly mennyiségben szerzendők be, hogy egész télen át elegendők legyenek.

A kávé, rizs és fűszer legjutányosabban a fumei, trieszti vagy hamburgi nagykereskedőktől szerezhető be (legczészerűbb 5 klgr. csomagokban).

Ezen czikkeket az őrök közvetlen rendelik meg a szárnyparancsnokság által megjelölt nagykereskedőtől.

A szárnyparancsnokságok lépjenek ennek folytán a kereskedőkkel érintkezésbe, tőlük az őrökre szállítandó czikkekből mintát követeljenek be és ezután válasszák ki azon kereskedőt, a ki az őrökre az említett czikkeket szállítani fogja, ennek nevét pedig az őrökkel közöljék.

A kávé, rizs, fűszer, só, liszt, borsó, bab, lencse, dara, kása, tarhonya stb. zárható és megfelelő rekeszekre osztott e célra a közigazdálkodás terhére készített, élelmiszer ládában tartandó. A láda kulcsát a gazdálkodást vezető csendőr, távollétében pedig helyettese őrzi meg. A gazdálkodást vezető, vagy pedig helyettese az élelmi szerek kiadásánál jelen lenni tartozik.

ad c) Minden őr — kivéve az oly nagyobb városi őröket, a melyek belterületén a sertéstartás hatóságilag el van tiltva vagy lényeges nehézséggel járna — legalább annyi sertést tartozik föltétlenül tartani, a mennyi egész éven át szükséges zsirral az őröt ellátja.

Oly őrök (a budapesti kivételével), melyek az előbbieik szerint sertést nem tarthatnak, hizott sertést vásároljanak és azokat az őrön ölessék le.

A sertéstartásra a legnagyobb gond fordítandó, mert e hasznos házi állat termékei nélkül jó közigazdálkodás nem is képzelhető.

A mindennapi moslák és ételhulladék a sertésnek adandó. A moslák korpával vagy főtt krumplival, esetleg kukoricza-liszttel felkeverve, kitünő táplálékát képezi a sertéseknek.

A zsirnak az őrön sohasem szabad kifogynia, a sertésölést tehát úgy kell beosztani, hogy ezen határozmány szigorúan betartható legyen; zsirt tehát vásárolni — a budapesti őr kivételével — egy őrnek sem szabad.

Ha nyáron a zsir esetleg elfogyna, csak fiatal sertések öleendőek, nehogy a hus elromolják és az őr közgazdálkodása kárt szenvedjen.

A hol különös elháríthatatlan akadályokba nem ütközik (mint a fővárosban), minden őr 10—15 tyukot és egy-két kakast tartani tartozik. Ezen baromfi helyes nevelés és gondozás mellett nemcsak az egész* évre szükséges tojással, de csirkével, tehát hussal is el fogja látni az őröt.

ad d) A közgazdálkodás gyarapítására igen előnyös, ha az őröknek egy kert és 1—2 hold föld áll rendelkezésére, ilyenek tehát oly őrökön, a hol a laktanyákkal szerződésileg biztosítva nincsenek, a közgazdálkodás terhére bérelhetők. Ezen bérletek üdvös voltát a szakaszparancsnokok a helyi viszonyok helyes mérlegelésével a legénységnek magyarázzák meg.

Minden őrstől, a melynek kertje van, határozottan megkövetelendő, hogy az illető vidéken termelni szokott zöldségből, hüvelyes veteményből, burgonyából stb. legalább annyit termeljen, hogy avval évi szükségletét fedezhesse.

Az őrök kertjeinek mintaszerű művelésére a legnagyobb gond fordítandó.

A kertekben csak az annak talajában megtermő hasznos vetemények termelendőek és minden darab föld, a mely veteménytermelésre alkalmas, a helynek megfelelő veteménnyel beültetendő.

Ez azonban nem zárja ki, hogy ugy az udvarokon, valamint a kertekben is -- megfelelő helyen — szép virágok ne ültetessenek.

Ha a föld sovány, az forgatás és trágyázás által az örs által javítandó, mert az avval járó csekély kiadást sokszorosán visszaadja a jól művelt föld. A gyümölcsfák gondosan ápolandók. Télen vagy kora tavasszal a hernyók fészkei leszedendők és elégetendők. A fák minden tavasszal a száraz galyaktól megtisztítandók. Gyökerük körül 1—2 méter körletben 25—30 cmt. mélységre a föld fölásandó, hogy a gyökerek levegőt kapjanak.

A kertek helyes művelését a csendörök büszkeségüknek tartásák, minthogy pedig a kertművelés a nemesebb foglalkozások közé tartozik, azt tehát a csendörök már a szórakozás kedvéért is a foglalkozási időn kívül maguk végezzék.

Minden örs törekedjék 1—2 hold földet bérelni, a melyben az égalji viszonyokhoz képest a szükséges burgonya, bab, borsó, tengeri, tök stb. termelendő.

Ezen vetemény nemcsak az örsöt látja el egész évre kellő mennyiségű élelmi szerrel, de megadja a sertések hizlalásához és a baromfi-tartáshoz is a szükséges anyagot.

Minden örs télire annyi zöldséget, babot, borsót, lencsét, burgonyát, káposztát eltenni tartozik, hogy ezen élelmi szerek a tavasz végéig teljesen elegendők legyenek.

Azon örsökön, a hol ezen élelmi cikkekből egyik vagy másik nem teremne, ezek ott veendőek meg megfelelő mennyiségben, a honnan a legjutányosabban beszerezhetők.

Minden őrön, a hol csak lehetséges, télire megfelelő uborka, paprika és répa is besavanyítandó. Ép úgy elteendő lekvár, turó, gomba, aszalt gyümölcs stb. és mártásnak való paradicsom.

A lisztszükséglet előállításához legcélszerűbb búzát vagy rozstot venni és azt megőröltetni. Ily módon az őr megfelelő arányban finom lisztet, kenyérlisztet és korpát kap.

Az így előállított liszt a legolcsóbb.

Az egész évre szükséges gabona tehát kellő időben beszerzendő.

Sohasem szabad azonban tulságos nagy mennyiségben lisztet készletben tartani, mert a liszt 2—3 havi fekvés után könnyen megdohosodik és megkeserűsödik.

A liszt egy zárható ládában tartandó és hogy az meg ne dohosodjék, a főzőnő által hetenkint legalább egyszer alulról felfelé jól átforgatandó.

Ha a gabona őrltetése nem volna valamely őrön eszközölhető, akkor a liszt lehetőleg közvetlenül malmokból vagy nagy raktárakból rendelendő meg.

ad e) A csendőrök ágy- és fehérenműje okvetetlen az őrön mosandó, mert ezen eljárás a legolcsóbb. Kivételt csakis a kézelők és gallérok képeznek, melyek tisztítás és keményítés végett tetszés szerint oly egyéneknek adhatók ki, a kik e tárgyak tisztításához értenek. A mosáshoz szükséges szappan, a hol csak lehetséges, házilag az őrökön állítandó elő.

Minden mosás után a fehérenmű, az őrparancsnok vagy helyettes által alaposan megvizsgálandó és a szükséges javítás, vagy az őr főzőnő, vagy pedig e célra a közigazdálkodás terhére felfogadott asszony által eszközözendő.

Szakadozott fehérnemű nem türendő.

A kenyérhez szükséges tészta okvetetlen az őrsön állítandó elő és ott, a hol az őrsön kenyérsütő kemence van és a fűtőanyag is olcsó, a kenyér az őrsön is süthető. Oly helyeken, a hol pékek laknak vagy a hol kenyérsütéssel magánosok is foglalkoznak, megengedtetik, hogy az őrsön elkészített kenyértészta ezeknél süttessék. A kenyérnek ez utóbbi módszer szerinti sütése kevesebbe kerül, mintha a kenyeret az őrs saját kemenczében sütné.

ad f) Oly őrsökön, a hol azt a viszonyok megengedik, a vidéknek megfelelő baromfi, mint: csirke, liba, kacska, pulyka, gyöngytyuk stb. a közgazdálkodás javára nagyobb mennyiségben is tenyészthető.

ad g) Az őrsökön fölös számban tenyésztett hasznos házi állatok és azok termékei, nemkülönben a fölös mennyiségben termelt minden termény egy megbízható egyén közbejöttével eladandó s az így befolyt összeg a közgazdálkodásba bevételezendő, mely eljárás által a közgazdálkodás gyarapodása bizonyára hathatósan fog előmozdittatni.

ad. h) Oly őrsökön, a hol méhek tarthatók, a legénység ezek tartására buzdítandó, mert a helyesen és okszerűen vezetett méhészet nemcsak igen szép haszonnal jár, hanem az szórakoztató nemes foglalkozás is, a melylyel a legénység szabad idejét igen kellemesen eltöltheti.

5. Tilos azonban bármely czikkel ugy az egyes altiszteknek és csendőröknek, mint az őrsöknek üzérkedni.

Egyes nőtlen altiszteknek vagy csendőröknek külön gazdálkodást vezetni nem szabad, ennek folytán az őrsökön tenyésztett majorság és egyéb hasznos házi-

állat, valamint az őrök által termelt termények csakis a közzgazdálkodás vagyonát képezhetik. Nősi altiszteknek vagy csendőröknek meg van engedve, hogy a laktanyában az őrstől elkülönítve majorságot és sertést is tarthassanak.

6. A havasi őrök a szárnyparancsnok engedelmével tehenet és bárányt is tarthatnak.

7. Női altiszteknek és női csendőröknek 1—2 hold bérlete szintén meg van engedve.

8. Az átalányból a közzgazdálkodás javára átutalt pénzüsszegek a közzgazdálkodás céljaira felhasználandók, ezen pénz tehát egy külön alap gyűjtésére nem tartható vissza, hanem a közzgazdálkodás pénzeivel együttesen számolandó el, az átalányból a közzgazdálkodásra átutalt pénz tehát szintén a csendőrök közös vagyonát képezi.

9. Ha a törvények vagy a helyi viszonyoknál fogva egyes fogyasztási cikkek után adót kellene fizetni, ez alól a csendőrségnek magát kivonni nem szabad.

A csempészet tilos; az ez irányban vétők megfenyítendőek.

10. Az étkezési pénz a szakaszparancsnok által a helyi viszonyokhoz képest meghatározott napi betétösszegeből áll, mely azonban az 50 krt meg nem haladhatja. 50 krajczáros napi betét csak ideiglenesen, bizonyos meghatározott időre szabható ki.

Az étkezési pénzek kezelése az őrök gazdaszatkezelési utasításának 78. szakaszában van előírva.

Ezen határozványok betartása mellett is azonban a gazdálkodás csak akkor gyarapodhatik ha a legénység élelmes, gondos és körültekintő és ha a közzgazdálkodás okszerű vezetésével az összes legénység, de különösen az őrparancsnok következetesen törődik.